

ใบความรู้ เรื่องพัฒนาการจากชุมชนมาสู่รัฐโบราณ
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ รากเหง้าแห่งอุษาคเนย์
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๙ เรื่อง พัฒนาการจากชุมชนสู่รัฐโบราณ
รายวิชา ประวัติศาสตร์ ๑ รหัสวิชา ส ๒๑๑๐๔ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

การศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการจากชุมชนสู่รัฐโบราณนั้น ทำให้เห็นพัฒนาการความเป็นอยู่ของมนุษย์ในอดีตที่เคยตั้งถิ่นอยู่ในดินแดนไทย และได้สร้างสรรค์ภูมิปัญญาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้นำ ความเชื่อ และวัฒนธรรม ทำให้ทราบว่ารากฐานของวัฒนธรรมเหล่านี้ถูกสืบทอดมาในพื้นที่ต่าง ๆ ตั้งแต่อดีต

พัฒนาการจากชุมชนเป็นเมือง

ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๗-๘ ชุมชนขนาดใหญ่ใกล้ทะเลและที่ราบลุ่มแม่น้ำเป็นส่วนมากได้พัฒนาเป็นเมือง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้พัฒนาจนเป็นชุมชนที่มีโครงสร้างทางสังคมซับซ้อนขึ้น มีการแบ่งบทบาทกันในชุมชนจนเกิดเป็นชนชั้นต่าง ๆ เช่น ชนชั้นปกครอง นักบวช พ่อค้า และชาวนา โดยปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดพัฒนาการจากชุมชนเป็นเมือง คือการติดต่อและรับอารยธรรมจากต่างชาติที่เข้ามาติดต่อค้าขาย ไม่ว่าจะเป็นจีน อินเดีย โรมัน และเปอร์เซีย

มีการค้นพบหลักฐานที่เกี่ยวข้อง อาทิ เบริญโรมันที่เมืองอุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี และตะเกียงโรมันสำริด จังหวัดกาญจนบุรี เป็นต้น

ตัวอย่างชุมชนที่พัฒนาเป็นเมือง อาทิ เมืองสทิงพระ จังหวัดสงขลา เมืองยะรัง จังหวัดปัตตานี เมืองอุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี และเมืองนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

พัฒนาการจากบ้านเมืองเป็นแคว้น

ช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๕ เมืองหลายเมืองได้ขยายตัว หรือกลุ่มเมืองได้รวมตัวกันเป็นแคว้น โดยมีผู้นำเป็นศูนย์กลางของการปกครองซึ่งทำหน้าที่ปกครองบ้านเมืองให้สงบเรียบร้อย และมีพระสงฆ์หรือนักบวชหรือพราหมณ์ทำหน้าที่ทางศาสนา โดยปัจจัย คือการที่เมืองขยายตัว การรับวัฒนธรรม โดยเฉพาะจากอินเดีย

ตัวอย่างเมืองที่พัฒนาเป็นแคว้น อาทิ ทวารวดี ละโว้ หรือสุโขทัย ตามพรลิงค์

พัฒนาจากแคว้นเป็นอาณาจักร/รัฐ

ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๕ แคว้นขนาดใหญ่ได้พัฒนาจนมีอำนาจปกครองและอาณาเขตชัดเจน มีผู้ปกครองเป็นชนชั้นในสังคมซึ่งรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลาง และมีขุนนางทำหน้าที่ช่วยเหลือในการปกครองบ้านเมือง โดยมีปัจจัยที่ทำให้แคว้นพัฒนาเป็นอาณาจักร ดังนี้

ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ พบว่าแคว้นที่ตั้งอยู่ใกล้ชายฝั่งทะเล ใกล้แม่น้ำ ใกล้เส้นทางคมนาคม จะมีโอกาสพัฒนาเป็นอาณาจักรได้เร็ว

ปัจจัยทางทหาร พบว่าแคว้นที่มีความเข้มแข็งทางทหารจะสามารถขยายอำนาจปกครองออกไปปกครองแคว้นอื่นได้

ตัวอย่างอาณาจักรในดินแดนไทย อาทิ อีสานปุระ (เจนละ) ล้านนา อยุธยา เป็นต้น